

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Бала тәрбиесі баршаға ортақ

ЖАРИЯЛАНДЫ
16.12.2024СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/172954/

Сейтжанова Шолпан

Лауазымы: тәрбиеші

Қызылорда облысы

Шиелі ауданы

«Жөлек бөбекжай-бақшасы»

Кіріспе

Бала тәрбиесі – қоғамның әрбір мүшесіне қатысты маңызды міндет. Баланы дұрыс тәрбиелеу оның тұлғалық қасиеттерін дамытуда және қоғамның толыққанды мүшесі болып қалыптасуында ерекше рөл атқарады. Ата-ана, мұғалім, тәрбиеші және қоршаған орта – барлығы да бұл процесте үлкен жауапкершілікке ие. Баланы жан-жақты дамытып, оның моральдық және мәдени құндылықтарға негізделуін қамтамасыз ету барлығымыздың парызымыз. Бұл мақалада бала тәрбиесіне баршаның қатысуының қажеттілігі мен тиімді тәсілдері қарастырылады.

1. Бала тәрбиесіндегі отбасының рөлі

Отбасы – бала өміріндегі ең алғашқы әрі маңызды орта. Дәл осы жерде бала өз мінез-құлқының негізін қалыптастырып, алғашқы тәрбиені алады. Отбасындағы қарым-қатынас, ата-ананың мінез-құлқы, олардың балаға деген мейірімі мен қамқорлығы оның болашақ өміріне тікелей әсер етеді. Балаға махаббат пен қолдау көрсету арқылы ата-анасы оның өзін-өзі бағалауына, сенімділікке, мейірімділік пен адамгершілікке баулиды. Ата-ананың әрбір әрекеті – баланың болашақ мінезінің айнасы. Сол себепті ата-ана өз сөздері мен іс-әрекеттеріне жауапкершілікпен қарауы тиіс.

Бала тәрбиесінде отбасының рөлі дұрыс қарым-қатынас пен ашық диалогқа негізделуі қажет. Ата-аналар баламен бірге уақыт өткізіп, оның ойлары мен сезімдерін түсінуге тырысуы тиіс. Мұндай қарым-қатынас балаға өзін түсінікті әрі бағалы сезінуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, ата-аналардың баламен серуендеуі, ойын ойнауы, ортақ істермен

айналысуы отбасы мүшелерінің арасындағы сенімді нығайтып, баланың әлеуметтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Отбасы балаға тәртіп пен жауапкершілікті үйретудің де алғашқы алаңы болып табылады. Ата-ана өз баласына ережелерді түсіндіріп, олардың маңыздылығын көрсеткенде ғана бала тәртіптілік пен жауапкершілікті меңгереді. Бұл талаптардың баланың жас ерекшеліктеріне сәйкес болуы аса маңызды. Шектен тыс талап қою баланың өзін төмен бағалауына немесе ата-анасынан алшақтауына әкелуі мүмкін, ал жеткіліксіз талап қою оның тәртіпсіздікке бейімділігін арттырады.

Сондай-ақ, отбасы балаға өмірлік құндылықтарды үйретудің ортасы болып табылады. Ата-ана баланы адалдыққа, еңбексүйгіштікке, мейірімділікке тәрбиелеуі қажет. Баланың айналасындағы адамдарға құрметпен қарауы, жақындарына қамқорлық көрсетуі осы құндылықтарды үйренуімен байланысты. Ата-ананың өзінің үлгісі бұл құндылықтарды баланың бойына дарытудың ең тиімді тәсілі болып табылады.

2. Мектеп пен балабақшаның рөлі

Мектеп пен балабақша – баланың тәрбиесі мен жан-жақты дамуына ықпал ететін маңызды мекемелер. Олар баланың білім алуымен қатар, оның тәрбие мен әлеуметтік ортаға бейімделуінің негізгі алаңы болып табылады. Балабақшада балалар алғашқы ортаға бейімделіп, ұжымдық өмір сүру ережелерін үйренеді. Мұнда тәрбиешілер арқылы балаларға мейірімділік, жауапкершілік, достық қарым-қатынас орнату және тәртіпті сақтау дағдылары сіңіріледі. Балабақшадағы ойындар мен шығармашылық іс-шаралар балалардың тілдік дағдыларын, қиялын, қол моторикасын және шығармашылық қабілетін дамытуға бағытталған.

Мектепте балалар білім алумен бірге тәртіп пен өзара сыйластықты үйренеді. Мұғалімдер оқушыларға тек пәндік білім беріп қана қоймай, оларды жеке тұлға ретінде қалыптастыруға күш салады. Сабақ барысында балалар жауапкершілік пен тәртіптілікті үйренеді, ал топтық жұмыстар мен жобалар арқылы ынтымақтастық пен қарым-қатынас дағдыларын дамытады. Сонымен қатар, мектеп баланың сын тұрғысынан ойлау қабілетін қалыптастыруға үлкен ықпал етеді. Оқушыларға түрлі мәселелерді шешу жолдарын ұсыну арқылы мұғалімдер олардың шешім қабылдау қабілетін дамытады.

Мектеп пен балабақша мәдени және рухани құндылықтарды қалыптастыруда да ерекше рөл атқарады. Балалар тәрбиешілер мен мұғалімдердің бағыттауымен ұлттық дәстүрлер мен мәдениетті танып, құрметтеуді үйренеді. Олар мерекелік іс-шараларға қатысу, қойылымдар қою және түрлі өнер түрлерін меңгеру арқылы өздерінің шығармашылық қабілеттерін ашады. Сонымен қатар, мұғалімдер мен тәрбиешілер баланың жеке ерекшеліктерін ескеріп, оның әлеуетін толық ашуға мүмкіндік береді.

3. Қоғамның бала тәрбиесіндегі үлесі

Қоғам – бала тәрбиесінде отбасы мен білім беру мекемелерімен қатар маңызды орын алатын негізгі институттардың бірі. Қоршаған орта баланың әлеуметтік тәжірибе жинақтауына, мінез-құлқының қалыптасуына және дүниетанымының кеңеюіне ықпал етеді. Балалар ойын алаңдары, мәдени орталықтар, спорт секциялары мен үйірмелер сияқты қоғамдық орындарда қарым-қатынас жасауды, ынтымақтастықты және ортақ мақсаттарға жетуді үйренеді. Мұндай орта баланың өз-өзіне сенімділігін арттырып, қоғамда өз орнын табуға көмектеседі.

Қоғам мүшелерінің балаларға үлгі көрсетуі – тәрбиенің маңызды бөлігі. Ересектердің бір-біріне құрметпен қарауы, мәдениетке сай әрекет етуі, мейірімділік пен жауапкершілік танытуы балалардың мінез-құлқына тікелей әсер етеді. Бала өз айналасындағы адамдардың әрекеттерін бақылап, оларды қайталай отырып, қоғамда қабылданған нормаларды игереді.

Сонымен қатар, бұқаралық ақпарат құралдары мен әлеуметтік желілердің бала тәрбиесіндегі орны ерекше. Қазіргі заманда балалардың көп уақыты экран алдында өтетінін ескере отырып, тәрбиелік және білім беруге бағытталған сапалы контенттердің көбірек жасалуы маңызды. Қоғамдағы шығармашылық адамдар мен медиақұралдары балаға дұрыс құндылықтарды жеткізетін бағдарламалар мен материалдар ұсынуы тиіс. Бұл ақпараттар балалардың рухани және зияткерлік дамуына оң әсерін тигізеді.

4. Бала тәрбиесіндегі ұлттық құндылықтардың маңызы

Ұлттық құндылықтар – бала тәрбиесінің рухани және мәдени негізі. Бала өз халқының тарихын, мәдениетін, салт-дәстүрін терең түсініп өскенде, ол ұлттық болмысты сақтай отырып, саналы азамат ретінде қалыптасады. Ұлттық тәрбие балаға өз халқының ерекшеліктерін таныстырып қана қоймай, оның бойына рухани-адамгершілік құндылықтарды да сіңіреді.

Қазақ халқының дәстүрлері мен тәрбиелік ұстанымдары бала бойында тұлғалық қасиеттерді дамытуда маңызды рөл атқарады. Үлкенге құрмет, кішіге ізет көрсету, қонақжайлық, адалдық, еңбексүйгіштік сияқты қасиеттерді бала кішкентайынан үйренеді. Отбасында ата-ана мен үлкендердің үлгісі арқылы бұл құндылықтар қалыптасып, бала күнделікті өмірінде соларды басшылыққа алады.

Ұлттық тәрбие тек отбасында ғана емес, мектепте, балабақшада және қоғамдық ұйымдарда да жалғасуы тиіс. Білім беру мекемелерінде ұлттық құндылықтарды насихаттайтын сабақтар мен іс-шаралар өткізу маңызды. Мәселен, халықтың ауыз әдебиеті, батырлар жыры, мақал-мәтелдер мен аңыз-әңгімелер арқылы балаларға елжандылық пен адамгершілік тәрбиесін беруге болады.

5. Заманауи технологиялар мен бала тәрбиесі

Бүгінгі күні технологиялар бала тәрбиесінде ерекше орын алады. Балалар цифрлық

құралдарды пайдалану арқылы ақпаратқа қол жеткізеді, жаңа дағдыларды меңгереді. Алайда, ата-аналар мен мұғалімдер балалардың технологияларды дұрыс қолдануын қадағалап, олардың зиянды әсерлерінен сақтандыруы керек.

Балаларға арналған дамытушы бағдарламалар мен қосымшаларды пайдалану – олардың шығармашылық қабілеттерін арттырып, білімдерін тереңдетудің тиімді жолы. Сонымен қатар, уақытты дұрыс жоспарлау да маңызды, яғни технологияларды қолдануға шектеу қою арқылы баланың денсаулығы мен психологиялық жағдайын қорғау қажет.

Қорытынды

Бала тәрбиесі – қоғамның әрбір мүшесіне ортақ міндет. Отбасы, мектеп, қоғам – барлығы да балаға дұрыс тәрбие беру үшін бірігіп жұмыс істеуі қажет. Егер әркім өз үлесін қосса, бала тәрбиесі жемісті болады. Дұрыс тәрбиеленген бала – ел болашағының кепілі. Сондықтан балаға махаббат, қамқорлық және білім беру – баршамыздың парызымыз. Ұрпақ тәрбиесіне ерекше көңіл бөліп, олардың жан-жақты дамуына жағдай жасау – жарқын болашаққа бастар жол.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жармухамбетова А. А., Сейлова Л. А. Бала тәрбиесі-бесіктен. – 2023.
2. Оңайғалиева А. Р. Бала тәрбиесі-бастымәселе. – 2015.
3. Болатбекова Н. Ж., Ахмедина А. Ғ. Отбасындағы ата-ана қатынасы мен бала тәрбиесі мәселесіндегі зерттеулер //ББК 72 Г94. – 2020. – С. 48.
4. Бигимбетова Ж. Д., Исина Ш. А. Бала тәрбиесіндегі өзекті мәселелер //вестник казахско-русского международного университета. – 2019. – С. 11.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.